

TEATAR PROSVJEDA - KRIK I PATNJA ŽRTVE

Pretposljednje večeri 38. Pozorišnih/kazališnih susreta u Brčkom dogodila se još jedna kazališna predstava koja će ih, nedvojbeno, obilježiti i, uz „Šindlerov lift“ Darka Cvjetića u režiji Kokana Mladenovića a u izvedbi sarajevskog Kamernog teatra 55, pokazati kako teatar zaista može biti angažiran, suvremen i aktualan, naravno na kazališno utemuljen način. Riječ je o predstavi „Sedam strahova“ rađenoj po motivima istoimenog romana zeničkog književnika Selvedina Avdića, dramatizaciju potpisuju Emina Omerović i Selma Spahić, potonja je i redateljica – scenografkinja je Mirna Ler, kostimografkinja Lejla Hodžić, muzika je djelo Basheskia & Edward EQ, a koreografija i scenski pokret Thomasa Steyaerta. Glumački ansambl Bosanskog narodnog pozorišta u Zenici gdje je predstava, u koprodukciji sa XX Festivalom bosanskohercegovačke drame praizvedena početkom juna ove godine, predvodi izvanredan Ermin Bravo, uz njega igraju ništa manje predano Selma Mehanović, Enes Salković, Zlatan Školjić, Adis Mehanović, Snežana Vidović, Siniša Vidović, Lana Delić, Predrag Jokanović, Muhamed Bahonjić, Uranela Agić kao i dječaci/djevojčice: Tarik Hodžić/OsmanEfendić/Arman Salihović/Vedad Babanović, Iman Muslić/Luna Lisica.

Piše: Mladen Bičanić

„Svijet Sedam strahova pun je zamki koje bezuspješno pokušavaju izbjegći njegovi likovi. U njemu ljudi preko noći postaju nevidljivi, a duhovi se nenada-

no pokazuju i uspravljaju. Tamo je teško uočiti šta je stvarnost a šta košmar, granice se ruše i pukotine proždiru zidove sve dok ne shvatimo da više nije važno na kojoj smo strani, jer su posljedice iste...“ opisuje srž romana autor, Selvedin Avdić. A Emina

Omerović, ujedno i dramaturginja predstave, dodaje: „Zaista, već skoro trideset godina živimo noćnu moru u kojoj smo paralizirani strahovima koji, kao i u romanu, imaju različite oblike, težine, brzine, naravi, namjere... Živimo u svijetu džina, prikaza i duhova, koji izviru iz kolektivne traume s kojom se nikada nismo suočili. Živimo u društvu u kojem nema mjesta za pitanja; dapače, bojimo ih se postavljati“.

A teatar, kako ga shvaćaju autori i protagonisti obje pomenute predstave, upravo i jeste tu već više od dva milenija da bi postavljao pitanja, ključna i bitna kako bi barem pokušali razumjeti svijet oko sebe, društvo u kojem živimo, ljude s kojima se susrećemo. Ono što je u predstavi „Šindlerov lift“ Crveni soliter, mjesto patnje i krika žrtve, lociran u Prijedoru, ovdje je Muzička škola u Zenici, obavijena šutnjom i sramom zbog događa u njoj tijekom minulih ratnih događanja, kada su baš tamo nestajali ljudi samo zbog toga što su bili druge vjere ili nacije – dva zloduha, dva kriminalna tipa u predstavi, braća Pegaz, pri samom kraju ove bravurozno postavljene, režirane i odigrane kazališne storijske, to će ne bez cinizma direktno izreći: „Muzička škola je naš pok-

lon gradu. Nakon svih belaja koji su se tamo desili, grad više nije nevin niti će biti dok bude svijeta. Kad god se na nekom mjestu okupi više ljudi i kad počnu pričati o tome kako je grad lijep, pitom, a ljudi u njemu dobri, netko će se sjetiti Muzičke škole...“ I, kao i kod Cvjetića u „Šindlerovom liftu“, i ovdje se postavlja pitanje krivnje i nevinosti, nas koji smo ostali, znali za to što se događa učinili nismo ništa da bi to spriječili. U tom mračnom vremenu kada su ubojstvo i smrt bili svakodnevica. Jedan od braće Pegaz u toj optužbi je neumoljiv, okomljuje se na Besima, on je glavni lik u predstavi: „Stani, ti misliš da si ti nevin? Čekaj, znao si za Muzičku školu. Čuo si za sve što se tamo dešava. Dakle kriv si. Kriv si i ako nisi čuo, to znači da nisi brinuo za druge ljude i da si mislio samo na svoju glavu. I ne samo ti, svi ste vi krivi, niko nije nedužan. Niko!!!“

No, „Sedam strahova“ ne sadrži se samo u tome, svojevrsna je to epopeja jednog čovjeka na rubu očaja, promašene egzistencije, koji „sve čini da bi što duže zadržao iluziju da njegov život nije to što jeste“, kako će ga okarakterizirati jedno od lica u predstavi, on je razočaran, bezvoljan, sjajno ga donosi Ermin Bravo, ali ipak u jednom trenutku

pronalazi snagu da se trgne, izdigne iz te klonulosti i pokušava pomoći bliskoj osobi – nešto poput činovnika Berengera u Ionescovom „Nosorogu“ koji se isto tako, gotovo neprimjetno, preobražava od nekog nikom važnog mladog čovjeka sklonog piću i bez ikakvih ideaala i prohtjeva u odlučnog borca za spas ljudske vrste, s pokličem: „Kako čovjek može biti nosorog, to je nepojmljivo, čovjek je nadmoćan nosorog!“ Jer, nosorog je oličenje, kod Ionesca, najezde fašizma, ovapločenje zla, Besim, glavni lik u predstavi Selme Spahić „Sedam strahova“, igra ga maestralno već pomenuti Ermin Bravo, također se suprotstavlja tom zlu, prepoznaje ga i toj borbi predaje se potpuno i bez ostatka. Selma Spahić redateljica je osobenog, kristalno čistog i vrlo poetskog scenskog rukopisa, nikada neće pretjerati sa znakom, kodom, simbolom, gestom koje odabire, uvijek je na onoj nevidljivoj granici mogućeg i stvarnog koje se pretače u onostrano, fantastično, magično. U ovoj predstavi usudit će se otići i korak dalje, briljantno kreirati višeminutnu igru pokreta i tijela, bez izgovorene riječi /koreografija i scenski pokret

Thomas Steyaert/ i njome predstaviti rađanje zla, razobličiti nasilje u porodici u svoj mučnini i jezi što se, skriveno, događa među četiri zida, i pokazati sam izvor budućeg ništavila – sjajno ga proživljava glumica Snežana Vidović. Komad završava a gdje drugdje do na deponiji, otpadu, smetlištu ljudske civilizacije, vizualno ga vrlo efektno oblikuju scena i kostim Mirne Ler i Lejle Hodžić. Ogoljen u svojoj nutrini Besim napušta pozornicu, no ne bez nade, u pratinji svoje bivše drage, kaže: „Sve će biti u redu“, ona mu odgovara: „Vidjet ćemo.“

Svetlana Aleksejević, bjeloruska novinarka i književnica, dobitnica Nobela za književnost, jednom je izjavila: „Svatko treba mirno raditi svoj posao, svoj mali posao. Izabrao si ga, na strani si dobra i svjetla ili si na strani zla i tame. Ako si na strani svjetla, moraš raditi sve za što si ponosan, što danas možeš učiniti.“

Teatar prosvjeda, krik i patnja žrtve – mislim da je to teatar na strani svjetla i dobra – njemu pripadaju i ove dvije čudesne predstave Kamernog teatra 55 i Bosanskog narodnog pozorišta.

IZ SNA O SEBI DO „SEDAM STRAHOVA“

Mnogo puta se čini da je nešto što se događa u snu konkretna realnost. I obratno.

Da li se ta noćna strana čovjekovog života transponira u stvarnosti, pitanje na koji mnogi pokušavaju odgovoriti. Dileme života u iracionalnom svijetu nikada ne ostavljaju ravnodušnim. Potkrijepljene dramatičnim događajima iz bliske prošlosti izazivaju mnoge strahove koji su ubojitije oružje za potpunu alienaciju onih koje su pogodili.

Piše: Srdjan Vukadinović

Umjesto da poslije katastrofalnih zbivanja čovjek gradi svoju karijeru, porodicu i sve ono što čini puninu njegovog života, prinuđen je zbog aktivacije starih dešavanja pretvorenih u strahove sve više tražiti pomoć psihoterapeuta ili pokušava to. Možda, kao što u predstavi zeničkog Bosanskog narodnog pozorišta „Sedam strahova“ nije moguće napraviti jasnu i preciznu razliku između stvarnosti i fikcije, i u svakodnevnom životu, pojedinac izopšten iz kolotečine grupnog urlika o bilo čemu zamišlja i da su njegovi strahovi samo fikcija, pa odlaže odlazak nekome ko

mu može pomoći u psihosocijalnom smislu.

U kazalištu bez rediteljskog iščitavanja i maštanja o tim momentima neće posjetilac jasno razlučiti taj odnos između stvarnosti i iracionalnosti, odnosno tu noćnu stranu njegovog života.

Relacioni odnos fikcije i realnosti, i (ne)privida o kreiranju života od strane fikcije je nastupio zbog toga što su koliko dojučerašnje direktne komunikativne opcije zamijenili Instagram postovi, društvene mreže, manipulativni pokreti i novi svjetovi. Da li su novi svjetovi bolji ili lošiji u pozorišnim predstavama mogu svojom maštom najbolje odgovoriti reditelji. Navedeni nusprodukti života u reality fenomenima

ne ostavljaju čovjeku mogućnost da ima pravo svih mogućih životnih izbora i da se može predomisliti. Okovi profiterskih ideja i projekata ga stežu ne dajući mu bilo kakvu mogućnost da promijeni svoje mišljenje ukoliko ne uvidi pogubnost tih instant rješenja. Reditelj se u svom maštanju boljeg svijeta mora izdići iznad takvog miljea egzistiranja. Ako to ne uspije onda je napravio ogroman i nemjerljivi problem.

Pozorište i umjetnost, uopšte, jesu na neki način odnos prema životu i prema svijetu tako da umjetnici uvijek istražuju neku vlastitu enigmu u toj konstelaciji vremena i istorije. Katarza koju trebaju doživjeti i proživjeti svi poslije južnoslavenskih turbulencija je i u pročišćenju relacije između fikcije i stvarnosti. Ukoliko se relacije ne pročiste i ne razjasne kroz san o sebi, prijeti opasnost da se pomenući fenomeni pretvore u mit. Uspostavljanje odnosa s drugim osobama je san o sebi i san o sreći. A to je bitna razlika od onoga što je gruba relacija stvarnosti i fikcije, odnosno noćne strane čovjekove ličnosti.

Dobar dio onih koji su vidjeli zeničku predstavu će je prihvatići i zavoljeti zbog pokušaja da se ukaže na iracionalnost bilo kojeg od sedam stra-

hova i da se oni apstrah(k)uju iz čovjekovog života kao generatori nečega što urušava njegovu psihičku i društvenu stabilnost. Ali, ono što predstava nije izvela do kraja je pokazivanje stanja u kojem se svi strahovi i traumatična stanja usložnjavaju i multiplikuju zbog prenošenja života iz stvarnog u virtualni svijet. Život na društvenim mrežama i vođene raznoraznih kampanja preko istih je nešto što dovođi do potpune dezorientacije pojedinca, zbog čega on gubi povjerenje i u sebe, i druge, i u cijelokupno društvo. Životom preko mreža i kreiranjem dogadaja u tom prostoru nezadovoljni su i frustrirani oni koji život mnoge realnije doživljavaju. Jer, upravo u tom virtualnom svijetu se mnogo više „kreiraju“ laži, obmane, podmetanja, prosuđivanje i pokazivanje nekoga samo zato što je ugrozio interes „velike braće“, koji kreiraju svijet po tom modelu. U tom svijetu u kome dominiraju instant zvjezdice, beskonačna prevara je sistem života. To rediteljsko maštanje boljeg i drugačijeg svijeta, koji svi očekuju s nestrpljenjem, moralo bi da bude s mnogo većem kreativnom i stvaralačkom energijom. Mnogo više estetskih izazova za sintagmu maštanja o boljem životu pruža sam roman, po kome je rađena predstava, nego ono što je prikazano u inscenaciji.

Osvrt na predstavu „Sedam strahova“ Bosanskog narodnog pozorišta iz Zenice, autora Selvedina Avdića, a u režiji Selme Spahić

„SEDAM STRAHOVA“ JE NAŠA APOKALIPSA DANAS, PRIJE, UBUDUĆE I ZAUVIJEK

Sedma po redu predstava u takmičarskom dijelu regionalnih 38. Sureta BH- pozorišta u Brčkom, i jubilarnih 20-tih poratnih Sureta pozorišta-kazališta u našem gradu, nikoga nije mogla ostaviti ravnodušnim, nezapitanim i spokojnim. Predstava se mogla „čitati“ od početka, s lijeva na desno, s kraja, s desna na lijevo, dakle od kraja, mogla se čitati iz i sredine, dakle dramski se može konzumirati bilo koji njen segment, slika, dio, dramski fragment, a da ništa ne naruši njen savršeno postavljeni spiralni ritam radnje, mesta i vremena u kojem se igra.

Piše: Suvad Alagić

Velike zasluge za to pripadaju rediteljici Selmi Spahić, i bez obzira kojim se pravcem bude razvijala pandemija u koju se zaglavila čitava planeta, „Sedam strahova“ će ostati još dugo, dugo, da živi svoj pozorišno- kazališni život na daskama koje život znače, radi publike gladne ovakvih dramskih komada, i radi strahova sa kojima se suočavamo i kad pokušavamo da bežimo od njih. Zašto!?

U najavi ovog komada škrto i inteligentno stoji da je ovo predstava koja govori o strahovima koji imaju različite oblike, težine, brzine, naravi, namjere i sve druge dramske i umjetničke poruke. Predstava op servira život u svijetu džina, prikaza i duhova, koji izviru iz kolektivne traume s kojom se nikada nismo suočili.

Ali za vrijeme, i nakon predstave, Boga mi jesmo, a bilo je i vrijeme.

Sedam smrtnih grijeha ili Sedam glavnih grijeha, kako ih definira katolička kršćanska praksa su: Oholost, Škrtost, Bludnost, Zavist, Neumjerenost u Jelu i Piću, Srditost i Lijenost, i sve ove grijeha imamo savršeno dramski dočarane i bez umjetničkog okvira, proumljene u predstavi „Sedam strahova“.

Gledajući predstavu same od sebe nameću se i društvene i pojedinačne socio-patološke pojave, agesivnost, strah, paraliza, ludilo, bezvoljnost, šizofrenija, gramzivost, paranoja, nedostatak empatije, mržnja, destrukcija i autodestrukcija, sadizam i mazohizam, mitomanija...

I kao glavna poruka predstave, gdje se mijesaju realno i irealno, silovani razum i odnjegovano ludilo, dobro kao mana i zlo kao vrlina, prošlost koja mrtva živi još u nama mrtvima i kloniranim, i budućnost koja nije ni porođena ali u najbitnijem određuje naš život kroz strahove od dogođenog i nedogođenog, naš i život planete, gdje obesmišljeni ljudi više liče na parcove, muhe, vukove i zećeve u nekom rešetkastom uspjelom frankeštajnskom eksperimentu, nego li na bića kojima vlada razum, plemenitost, kultura i želja za redom, radom i mirom.

Autor komada Selvedin Avdić pokušao je i uspio ispisati ovaj tekst tako da se gledatelj drame „Sedam

strahova“ nakon uznemirujućem i samopropitkujućeg konzumiranja komada, sve i da hoće, i da sa sobom ima jednog psihijatra i dva dobra kazališna kritičara, ne može ni na koji način riješiti, osloboditi onoga što je vidio i što se zauvijek nastanilo u njegovoj nekad zaključanoj, a sad pomoću strahova, otključanoj glavi i duši, ne možemo se rasteretiti, jer možemo pobjeći u Švedsku, ali ne možemo pobjeći od sebe i nas.

Kad se komad odgleda do kraja čovjek se sa „Sedam strahova“ zarazi kao sa virusom korona, s time što se korona može inekako odbolovati ili preživjeti, ali od ovog komada i njegovih poruka od kojih je glavna da je čovjek biće straha i da ga se nikada i ni na koji način neće riješiti do Smaka Svilja.

Ovo je predstava koja daleko prevazilazi bosansko-hercegovačke i regionalne okvire, prevedena može se gledati u bilo kojem dijelu svijeta, tako da su i Avdić i Spahićeva, uspjeli „Sedam strahova“ univerzalizirati i učiniti je jednom od besmrtnih predstava, što je za naše uslove trijumf, katarza i put ka smislu kroz besmisao i strahove.

KRALJICA SAMOPOMOĆI ILI MOŽE LI SE ZAUSTAVITI ZLO BRAĆE PEGAZ IZ CRVENOG SOLITERA

“Cinizam, ironija i sarkazam. Za što služe? Kome trebaju? Kakva korist od njih? Ko ih iz izmisli? Nizašta, nikom, nikakva, jebo mu ja mater!”, piše nepouzdani pripovjedač u “Zapisima” (Sedam strahova).

Piše: Emina Osmić-Hajdarević

“Cinizam je druga riječ za ljenost”, otprilike je zaključak Rutgera Bregmana u knjizi “Human Kind: A Hopeful History”. Bregman na nešto više od 400 stranica knjige uvjerava čitaoce da ljudi po prirodi nisu zli. Ne mogu posve reći da me razuvjerio, ali svakako je poljuljao cinika u meni.

“Cinizam, ironija i sarkazam. Za što služe? Kome trebaju? Kakva korist od njih? Ko ih iz izmisli? Nizašta, nikom, nikakva, jebo mu ja mater!”, piše nepouzdani pripovjedač u “Zapisima” (Sedam strahova).

Cinizam je gubljenje vjere da može drugačije, rekla bih. “Iza svake priče ima neki crnjak”, često cinična ja govorim svome uredniku.

“Ovdje nikada nećeš biti sretan”, ponavlja žena ukazanje Besimu u predstavi. Pesimističko je to, cinično, proročanstvo za njegov stan, grad, za cijeli svijet. Čak mu je i ime ironično i cinično - Besim/Nasmiješen, a on se već godinama nije nasmijao.

A i kako bi, glavni lik u košmaru od života svjedoči jednoj od najvećih ironija njegovog života, saznanju da se zlo odlučilo nastaniti u Muzičku školu, čisto iz bolesne potrebe da zauvijek označi svoje prisutvo kao “poklon gradu”.

“U Muzičkoj školi u Zenici su govorili ljudima da idu na pevanje. ‘Pevanje’ su bili krici u toku batinanja. Kada su ti krici postajali glasniji, oni su pojačavali muziku (u muzičkoj su školi) da zaguše te krike”, prepričao je novinar Nemanja Stjepanović, suautor fotomonografije „Iza sedam logora – od zločina kulture

do kulture zločina.

A onda braća Pegaz Besimu objasne da niko nije nedužan. Pale se svjetla, ogoljeni smo sada mi, preostala publika (jer onaj drugi dio nije mogao izdržati ni fiktivne scene nasilja, a možda im je samo bilo dosadno) i u nas se upire prstom. "Nisam ja", imala sam poriv da povičem, a ustvari jesam; svaki put kad sam svezala jezik i ruke pred nepravdom što bogato hrani Pegaze i nagone ih da se razmnožavaju u tolikoj mjeri da sebi kažem "Ovdje nikada neću biti sretna". "Niko iz naselja nije ni pokušao pomoći nesretnici. Muškarci su smatrali da bi bio opasan presedan uplesti se u tuđe bračne odnose, a žene su mislile kako ima neke pravde u tome, jer njena ljepota nije bila poštena prema njima. Nije prošlo mnogo i komšiluk se sasvim navikao na Bademine krike, kao što je prihvatio i svakodnevne zemljotresne udarce teške metalurgije iz fabrike." (Sedam strahova)

U moju kuću često je svraćala djevojčica. Prvo je pri-lazila dvorištu, a onda se polako uselila preko dana u naš dnevni boravak. Bila sam uvjerenja da voli moje dijete. Nije odlazila iz moje kuće dok nije završila sa jelom. Jednom mi je rekla da će opet spavati u hladnoj sobi. Njezinu majku otac je bacio o zid, tačnije bacio je njezinu glavu. Ja, i svih 40 kuća, što se kod nas broji komšilukom, smo saznali šta se desilo.

"Lijena je i neće da radi", govorile su žene.

Potegla sam sitan potez, nikakav, nisam htjela da se mijesam ko Bademin komšiluk; ko okrenuti obrazi iza

bijelih okvira Crvenog solitera dok šute pod najezdom Pegaza.

"Nacionalista je uvijek onaj drugi", piše Dušman Kecmanović; odgovornost je uvijek na nekom drugom, a krvava tijela koprcaju se po najlonu; bageri presađuju kosti; nestaju Alekse.

Je li baš toliko sve crno? Hoće li sva ona izgovorena imena iščeznuti zajedno sa sjećanjem na Schindlerov lift i Sedam strahova? "To nikad, nigdje nije bilo", možda će neko sutra reći, a onda, ne daj bože, opet sve zbog zaborava ponoviti.

Avdić, Cvijetić, Kulenović spakovali su među korice opomene vješto pretočene u pokrete, raskoš scene, muzike i naglas izgovorenih riječi. I dok dočekamo Dariana da nas izbavi iz košmara od trauma, ja ću prepričati Bregmanov recept za bolje sutra, za svaki slučaj:

1. Kad si u sumnji, prepostavi ono najbolje.
2. Razmišljaj po scenariju "svi dobivaju"
3. Raspituj se više šta drugi žele.
4. Ne osjećaj SA drugima, nego ZA druge.
5. Pokušaj razumjeti druge iako ne shvataš kakvo im je polazište za stavove.
6. Pokušaj razumjeti da drugi vole svoje, kao i ti svoje.
7. Izbjegavaj vijesti.
8. Ne tuci faštiste.
9. Ne stidi se činiti dobro.
10. Budi realan.

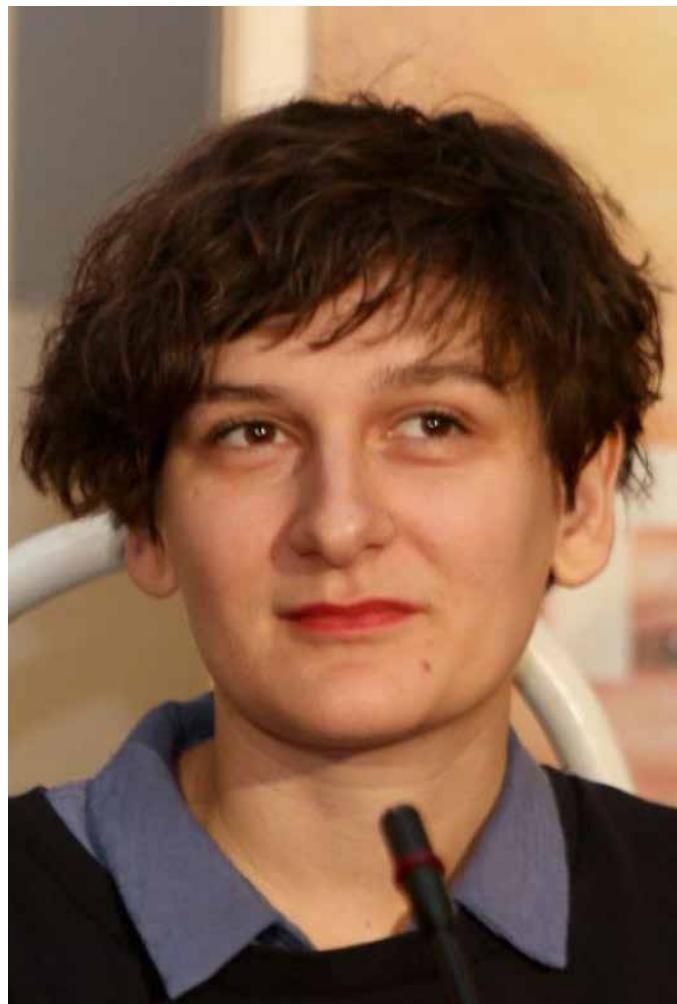
Selma Spahić, rediteljica

OVOM DRAMATIZACIJOM SMO ISTAKLE ŽENSKE KARAKTERE

Glumci Bosanskog narodnog pozorišta Zenica sinoć su izveli predstavu „Sedam strahova“. Istoimeni roman Selvedina Avdića dramatizovale su Emina Omerović i Selma Spahić, koja potpisuje i režiju ovog komada.

Priredila Danijela Regoje

„Najveći naš zadatak je bio nešto što ima obrise romana toka svijesti, koji je pun nekih unutarnjim monologa glavnog lika, kako to da prebacimo na scenu, na koji način da to nekako oživimo. Ja sam nastojala da ne idemo u nešto što vam na prvu dolazi najčešće u dramatizacijama, a

to je da imate naratora i da vam neko priča. Htjele smo to da izbjegnemo i da probamo to postići atmosferom, dijalozima, koji su dosta jezgroviti i koji tako podsjećaju na neke detektivske serije ili trilere današnjice i to smo nastojale da uradimo. Zapravo smo jako povukle liniju ženskih karaktera, njih smo istakle, i držale se romana koji je stvarno fenomenalan materijal, tako da nismo mnogo odmicale od njega. Dakle, cijela struktura je tu, a mi smo se potrudili da pronađemo scenski jezik za to. I zanimljivo je u procesu, mi imamo nešto što zovemo „kosturom dramatizacije“, to je kao neki nacrt, i onda kada smo ušle u prostor da radimo sa glumcima to se mijenja, vraćamo se romanu, dodajemo, bacamo. Mislim, to je jedan vrlo zanimljiv proces. Ne kažemo idemo tačno postaviti ovo što piše, jer se to sve zapravo tokom rada stalno mijenja“, kazala je u razgovoru za BH radio 1 Selma Spahić.

Nakon što je na istoj sceni u Zenici postavila roman „Moja fabrika“, još jedno djelo Selvedina Avdića Selma Spahić je uprizorila na daske koje život znače. Roman „Sedam stahova“ donosi priču o našim kolektivnim traumama, krivicama, ali i o istoriji ovog grada. „Selvedin Avdić mije inspirativan iz više razloga. Prvenstveno što je predivan pisac, a onda i zbog toga što se bavi ovim gradom na jedan vrlo specifičan način. Otkriva sve ono zaboravljeni, sve ono što smo gurnuli pod

tepih kao i neke sADBine koje su važne za ovaj grad i za naše kolektivno naslijeđe, osjećaj solidarnosti i radničke prošlosti, a polako se sve zaboravlja ili iščezava. Meni su ti narativi važni i važno je da ih stavim na scenu, a sedam strahova je u tom smislu korak dalje, nešto što se bavi recentnom prošlošću koja je dosta mračna i koja je traumatična za sve nas i o čemu se ne govori u javnoj sferi i to je ono što roman na jedan divan način kroz fikciju otvara vrlo iskreno i temeljito i to smo nastojali da uradimo i sa predstavom”, kazala je na pres konferenciji povodom premjerne izvedbe predstave „Sedam strahova”, početkom juna ove godine, rediteljica Selma Spahić.

Riječ je o detektivskom romanu, u kojem čitalac neće biti siguran šta je stvarno, a šta ne. Selma i Emina su radile dramatizaciju s ciljem da Avdićev unutrašnji i vanjski svijet likova, tu mješavinu fikcije i realnosti i roman toka svijesti pretoče u teatarski jezik. U romanu Sedam strahova pripovjedač će se nakon devet mjeseci otupjelosti i depresije zbog ženinog odlaska konačno osmjeriti da

ponovno kroči u svijet, ali samo da bi se suočio sa strahom od samoće i potvrdio da više ništa ne može biti isto. Ova priča, iako puna mistike, potrage, stvari i događaja o kojima je najbolje šutjeti, ima puno paralela i sa današnjim stanjem i našim životima u doba pandemije. Hoćemo li mi moći ponovo kročiti u svijet, normalno živjeti, te kakve će se svetajne otkriti jednog dana kada sve ovo bude juče? Kako do katarze, i zašto? Može li Zenica – šire gledano i bh. društvo – stati pred ogledalo - jer zločini za koje niko ne preuzima odgovornost – kao da se nisu ni desili. Dok okrećemo glavu i guramo stvari pod tepih – sve intenzivnije postaje rađanje naših unutrašnjih demona, utvara ili strahova – od kojih je jedan i strah da nas žive ne pokopaju. Nijedan grad nije nevin – Da li je Zenica kriva? Glumci sa scene poručuju da jeste i ona, ali i svi mi. Ćutanje je nekada veća krivica od izgovorene riječi.

Sandra Ikanović, producent Susreta pozorišta/kazališta BiH u Brčko distriktu BiH.

Ljubav prema teatru treba njegovati od malih nogu

Razgovarala Sanita Jerković Ibrahimović

Nezobilazni dio Susreta svake godine je i prateći program, u sklopu kojeg i ove godine je i pet predstava za djecu, koje se igraju u osnovnim školama na području Distrikta, te u objektima obdaništa Naša djeca. Možete li nam reći više o tim predstavama?

Kao i svake godine do sada jedan jako bitan segment Susreta pozorišta/kazališta u Brčkom čini upravo dječiji dio programa. Tradicija je da se svake godine organizuju predstave za djecu i mlade ali koje idu u predškolske i školske ustanove, odnosno u javne vrtiće i osnovne škole. Ove godine naši mališani u svih pet objekata javnog vrtića imali su priliku da gledaju predstave, i to u dva vrtića su izvedene predstave Centra za

animaciju i lutkarstvo iz Banja Luke, potom Lutarskog kazališta Mostar koji su već nekako dugogodišnji saradnici na Festivalu, i naravno Yugo art iz Beograda su izveli dvije predstave u četiri osnovne škole u Distriktu. S tim da je nama ove godine cilj bio, zapravo nešto što potenciramo svake godine, da te predstave šaljemo u područne škole i neka ruralnija mjesta gdje djeca nemaju tako često priliku da gledaju predstave. Što zbog samog tog problema organizacije, vremena i svega, pogotovo što se predstave organizuju u toku radnog vremena najčešće kad se izvode predstave za djecu i mlade, tako da je ovo bila jedinstvena prilika da djeca uživaju u toj pozorišnoj čaroliji jer smatram da se ta dramska edukacija i ljubav prema teatru treba njegovati od malih nogu.

Kako se vrši odabir ovih predstava za djecu i mlade u okviru pratećeg programa Susreta?

Jedna od glavnih značajki kod odabira predstava je da su to mobilne predstave, da mogu biti izvedene u nekim manjim prostorima pošto se igraju u školama. Jako je bitno da su to predstave koje se mogu jako brzo prilgoditi malim prostorima, ustvari ako je scenografija da je to nešto nezahtjevno. I zbog toga svake godine potenciramo dolazak lutkarskog pozorišta i Centra za animaciju i lutkarstvo. Svakako da surađujemo i sa sarajevskim Centrom za animaciju i lutkarstvo. Upravo da to budu projekti koji su mali i kompatibilni, da se mogu spakovati i između ostalog biti izvedeni i u vrtićima, školskim salama ili holovima. To je nešto što je jako bitno, i naravno sami naslovi koji se obrađuju. Da su to predstave zanimljive za djecu, pogotovo ako su to mališani u vrtićima, namjenjene za djecu uzrasta od dvije do šest godina. Ako ih šaljemo u osnovne škole to su najčešće predstave koje se rade za djecu uzrast do 12 godina.

Da li se razmišlja da se ove predstave ubuduće daju u Domu kulture kako bi ih mogla pogledati i druga djeca?

Naravno, mi smo prethodnih godina imali tu praksu da kada dođe neka dječja predstava koja je scenografski veća i ima veći glumčki ansambl da bude izvedena u Domu kulture u jedan ili dva termina. Ali to sve opet zavisi od toga kolika je predstava, da li je tehnički zahtjevna i da li je moguće izvesti pod tim uslovima. Recimo lutkarska predstava, pogotovo ova sad koja je gostovala ove godine iz Lutkarskog kazališta, je mala mobilna predstava rađena u sklopu projekta baš da se mogu prilgoditi malim prostorima za izvođenje. A svakako će u budućnosti biti tih projekta gdje će se dječije predstave izvoditi upravo u sklopu Susreta u Domu kulture. Jedan od ograničavajući faktora što se dječije predstave ne izvode u Domu kulture je i to što se scenografije za gostujuće predstave najčešće postavljaju tokom cijelog dana. I onda je jako malo prostora da bi se to moglo izvesti. Sala praktično tokom Susreta je non stop zauzeta.

Zašto se predstave daju samo u objektima javnog vrtića, da li je postojala zainteresovanost da se one igraju i u privatnim vrtićima?

Vjerujem da jeste, ali razlog zbog kojeg mi radimo samo sa javnim vrtićem i sa školama jeste taj što ovaj projekat finansira Vlada Brčko distrikta BiH i predstave se igraju besplatno u školama i javnim vrtićima. Imali smo i momenat kada je neka gostujuća predstava u Domu kulture pa smo onda zvali i djecu iz drugi vrtića da dođu i pogledaju predstavu.

A da li postoje razmišljanja da se i predstave za djecu i mlade nagrađuju?

To bi bila jedna zanimljiva inicijativa. Recimo ostaviti negdje prostor djeci da oni ocjenju pogledane predstave, pa da na kraju vidimo koja bi to predstava prema ocjeni tog našeg mладог žirija i najmlađeg naraštaja, mogla da bude najbolja predstava. Ali mislim da bi u tom slučaju taj dječiji program trebalo nekako više usložniti i drugačije organizirati, u smislu da se predstave izvode u Domu kulture. Možda da to bude jedan poseban segment, te da nastavnici prikupe glasove od učenika, ali i tete od djece u vrtićima, te da oni izaberu njima najbolju predstavu.

Kakve su povratne informacije koje dobijete nakon odigranih predstava u vrtićima i školama?

Djeca su uvijek oduševljena predstavama, pogotovo ako se pojavi neko od poznatih glumaca što je njima poseban doživljaj. Uvijek imamo pozitivne feedback-ove od strane škola i direktora, ali i od učenika jer je njima svima stalo da im te predstave dođu i da se igraju. I uvijek se to traži, i uvijek je premalo naspram toga koliko imamo škola i kolika je zainteresovanost. Trudimo se da to rasporedimo i da sve predstave ne idu uvijek u istu školu ili vrtić.

Postoji li mogućnost da neke od ovih dječijih predstava budu ponovo izvedene u Brčkom u skoroj budućnosti?

Svakako da kada na proljeće i ljeto budemo imali kulturne manifestacije, da će u sklopu njih biti i dio programa namjenjen djeci i mladima.

Emina Omerović, dramaturginja

„NIGHT-MARE LOGIKA ŽIVOTA U POSLIJERATNOJ BOSNI“

Dramaturginja predstave „Sedam strahova“ u izvedbi „Bosanskog narodnog pozorišta Zenica“ odigrane sedme večeri ovogodišnjih Susreta, Emina Omerović, mlada je Zagrepčanka sa sarajevskom adresom. Omerović je rođena 1992. godine u Zagrebu, a kazališne početke je ostvarila kao član Učilišta Zagrebačkog kazališta mlađih te sudjelujući u radu teatra Tirena. Diplomirala je na Akademiji scenskih umjetnosti u Sarajevu, na Odsjeku za dramaturgiju.

Piše: Sandra Živković

Iako veoma mlada, Emina već godinama vrijedno radi nižući uspjehe na poslovnom putu.

Na regionalnom konkursu „Hartefact“ dobila je specijalno priznanje za dramski tekst „Sve to je iz kuće“. Bila je selektorica Sedmog Internacionalnog festivala srednjoškolskog teatarskog stvaralaštva „Juventafest“ u Sarajevu 2019. godine, a upravo za predstavu „Sedam strahova“, čiju je izvedbu brčanska

publika imala priliku sinoć vidjeti u Domu kulture, Emini Omerović s kolegicom Selmom Spahić je na XX festivalu bh. drame „Zenica 2021.“ održanom u rujnu dodijeljena Nagrada za najbolju dramatizaciju. „Sedam strahova“ neobična i kompleksna predstava rađena po motivima istoimenog hvaljenog romana Selvedina Avdića, triler s elementima fantastike, u Brčkom je odigrana bez greške, s vrlo dobrom glumačkom postavom, pažljivo razvijenom fabulom i pomno osmišljenim detaljima glume i scene na pozornici. Predstava je dobila mnoštvo nagrada na XX festivalu bh drame „Zenica 2021.“ održanom u rujnu, od kojih su uz Nagrade za najbolju dramatizaciju i Nagrada Žirija publike za najbolju predstavu te Nagrada Novinarskog žirija za najbolju festivalsku izvedbu.

Mladoj dramaturginji Omerović ovo nije prvi put da radi dramaturgiju po Avdićevom tekstu i u režiji Selme Spahić. Naime, u kazališnoj sezoni 2016./17. u istom sastavu su radili i na predstavi „Moja fabrika“. Stoga, moglo bi se reći da je ovdje riječ o dobro uigranoj ekipi Avdić-Spahić-Omerović koja će ovom predstavom nastaviti nizati uspjehe i osvajati nagrade.

O predstavi „Sedam strahova“ rađenoj po istoimenom romanu Selvedina Avdića, dramaturginja Emina Omerović kaže:

„Čitanje romana „Sedam strahova“ autora Selvedina Avdića prije svega je istinsko iskustvo koje s čitateljima/icama ostaje još dugo. Osjećaj koji nas prati nakon pročitanog romana sličan je onome kada se probudimo nakon intezivnog sna čiji svijet nam je nejasan, ali i neizmjerno primamljiv. Potom provodimo dane, pokušavajući protumačiti znakove vlastite podsvijesti i uvezati ih u cjelinu koja će imati neki smisao. Na jednak način, pisac Selvedin

Svijet Selvedina Avdića, između ostalog, kritičari opisuju kao svijet koji slijedi „sopstvenu night-mare logiku života u poslijeratnoj Bosni.“

Zaista, već skoro trideset godina živimo noćnu moru u kojoj smo paralizirani strahovima koji, kao i u romanu, imaju različite oblike, težine, brzine, naravi i namjere... Živimo u svijetu džina, prikaza i duhova, koji izviru iz kolektivne traume s kojom se nikada nismo suočili. Živimo u društvu u kojem nema mesta za pitanja; dapače bojimo ih se postavljati. Upravo će pitanje „Gdje je Aleksa?“ trgnuti našeg glavnog junaka iz njegove ustajale svakodnevnice. Tragajući za Aleksom, Besim će biti primoran da se suoči s vlastitom krivicom, ali i onom kolektivnom – krivicom svoga grada. I sam priznaje da je pravi heroj modernog doba – kukavan, egoističan, patetičan... Čitav život je bježao od odgovornosti, bilo da je riječ o rodbinskim okupljanjima, plaćanju računa ili donošenja odluke o svakodnevnoj kupovini namirnica... Od osobe koja je promatrala život sa strane, Besim postaje glavni junak koji mora riješiti misteriju, kako bi ponovo vratio svoj život u ravnotežu. Dok sjedimo skriveni u mraku i promatramo Besima kako se suočava sa strahovima i avetima koji izviru iz naizgled pokrivenih pukotina našeg društva, shvaćamo da ovo nije priča o krivici, već o hrabrosti i odgovornosti svakog od nas kao pojedinca.“

Avdić prepliće paralelne stvarnosti, te se poigrava s pojmovima vremena i prostora. Vrlo promišljeno izostavlja objašnjenja i kreira svijet koji obiluje detaljima i nijansama, začudnim slučajnostima, mjestima na kojima nismo sigurni šta je istina, a šta ne... Ne samo da smo potpuno uvučeni u stvarnost likova, već imamo osjećaj da smo i mi sami upisani u roman, kao da su likovi svjesni naše prisutnosti, kao da čekaju da i mi nešto kažemo ili učinimo...

Na ekipi predstave je bila ogromna odgovornost da ovakvo čitateljsko iskustvo pretvorimo u teatarsko, u kojem će publika na jednak način biti uvučena u atmosferu ovog pomjerenog trilera s elementima fantastičnog. Kao i romanu, Besim, glavni junak predstave vremenom gubi osjećaj za vlastitu stvarnost koja se polako raspada, otkrivajući neku novu, koju nastanjuju druga bića i u kojoj vrijeme i prostor imaju vlastitu logiku. Stvarnost u kojoj je sve moguće. „Dok ovo pišem ne znam šta se još može desiti. Znam da ja nisam glavni junak ove priče, njen sveznajući pripovjedač. Takav tek treba doći...“, riječi su koje odzvanjaju pri kraju romana.

Представа „Седам страхова“

Опомена: Да се не понови

Рат је најгора ситуација у којој се може наћи појединац, породица и цијело друштво. Но, без обзира што то сви зnamо, ипак је то потребно још једном рећи да се више не понови. То би отприлике требала да буде и порука текста кога је одлично извео насамбл Босанског народног позоришта из Зенице.

Пише: Миљана Ђурђевић

Представа „Седам страхова“ Босанског народног позоришта Зеница враћа нас на мрачну, трауматичну прошлост и суочавање с оним што са собом носи рат. Иако говори о бројним страховима са којима се човјек суочава, ипак онај највећи је страх од рата и ратних тортура, сила зла које у тим ратним условима испливају на површину. У таквим условима постоје појединци чистог срца који не могу да прихвате зло, несвесни ситуације у којој се налазе, и сами упадају у канце таквих људи. Чаки оних за које су мислили да су им пријатељи. Суочавање са демонима прошлости је болно, али само за

оне који знају разликовати добро од злог, док они други увијек нађу оправдање за зло које сучинили или у којем су учествовали.

Представа „Седам страхова“ не обилује сценама ратних тортура, него само породичним и уличним насиљем која су посљедица ратних страхота, али кроз игру самих глумаца јасно је видљиво оно кроз шта су појединци пролазили у рату, у овом случају у Зеници. Да траумеиз дјетињства остављају последице на саму личност, а то се често преноси на друштво у цјелини.

Текст „Седам страхова“, аутора Селведина Авдића, а кроз адаптацију младе, али веома искусне редитељке Селме Спахић и Емине Омеровић настоји, поред нарације одређених

ситуација које чине драматрушки заплет и веома живу и напету радњу, да испуни улогу позоришта и да скрене пажњу гледаоцима на ружне послједице које чини неприродна и

аномалична ситуација која се зове рат. Не бавећи се директно фронтом, већ његовом позадином у којој се такође дешавају појединачне драме и биљеже тешке судбине, аутор нам саопштава оно што и сами знамо: рат је најгора ситуација у којој се може наћи појединач, породица и цијело друштво. Но, без обзира што то сви знамо, ипак је то потребно још једном рећи да се више не понови. То би отприлике требала да буде и порука текста кога је одлично извео ансамбл Босанског народног позоришта из Зенице.

Не бих никога да осуђујем, нити да улазим у разлоге њихове одлуке, али за онај дио публике који није био у Сали, било би коректно да су актери синошње представе сами изнијели своје виђење онога што су извели на сцени, јер и то је комуникација са публиком и такорећи саставни дио представе на оваквим фестивалима. Али шта је тује.

„SEDAM STRHOVA“

PSIHOANALITIČKA ISPOVIJEST

Ono što vidite na sceni zaista je svijet „Sedam strahova“, gdje usamljenost stvarnost dovodi do fermentacije, do gubljenja oblika, granica, figura i boja.

Piše: Kristian Bilić

„Što više strahova imaš, to si više čovjek“, kaže jedan od demonske braće Pegaz u predstavi „Sedam strahova“

Svijet „Sedam strahova“ pun je zamki koje bezuspješno pokušavaju izbjegći njegovi likovi. U njemu ljudi preko noći postaju nevidljivi, a duhovi se nenadano pokazuju i uspravljuju. Tamo je teško uočiti šta je stvarnost a šta košmar, granice se ruše i pukotine proždiru zidove sve dok ne shvatimo da više nije ni važno na kojoj smo strani, jer su posljedice iste. Ono što vidite na sceni zaista je svijet „Sedam strahova“, gdje usamljenost stvarnost dovodi do fermentacije, do gubljenja oblika, granica, figura i boja,

Ti momenti neće nestati, niti će ih naša šutnja uma-

njiti. Ali, šutnja može nauditi nama. Ako odustane-
mo od podsjećanja, od suočavanja, to znači da smo se pomirili sa zločinom, da pristajemo na njega i da nemamo ništa protiv mogućnosti njegovih novih manifestacija. Također, to znači da je zamka koju su nam postavila braća Pegaz u potpunosti uspjela. To bi bilo strašnije od svih sedam strahova koje nosimo. Predstava počinje kao psihoanalitička ispovijest glavnoga aktera, bivšeg novinara Besima, koji je, nakon što ga je supruga ostavila, devet mjeseci proveo zatvoren u krevetu mračnog i ustajalog stana. Sama predstava, podijeljena je na dva dijela, kako sadržajno, tako i koncepcijski.

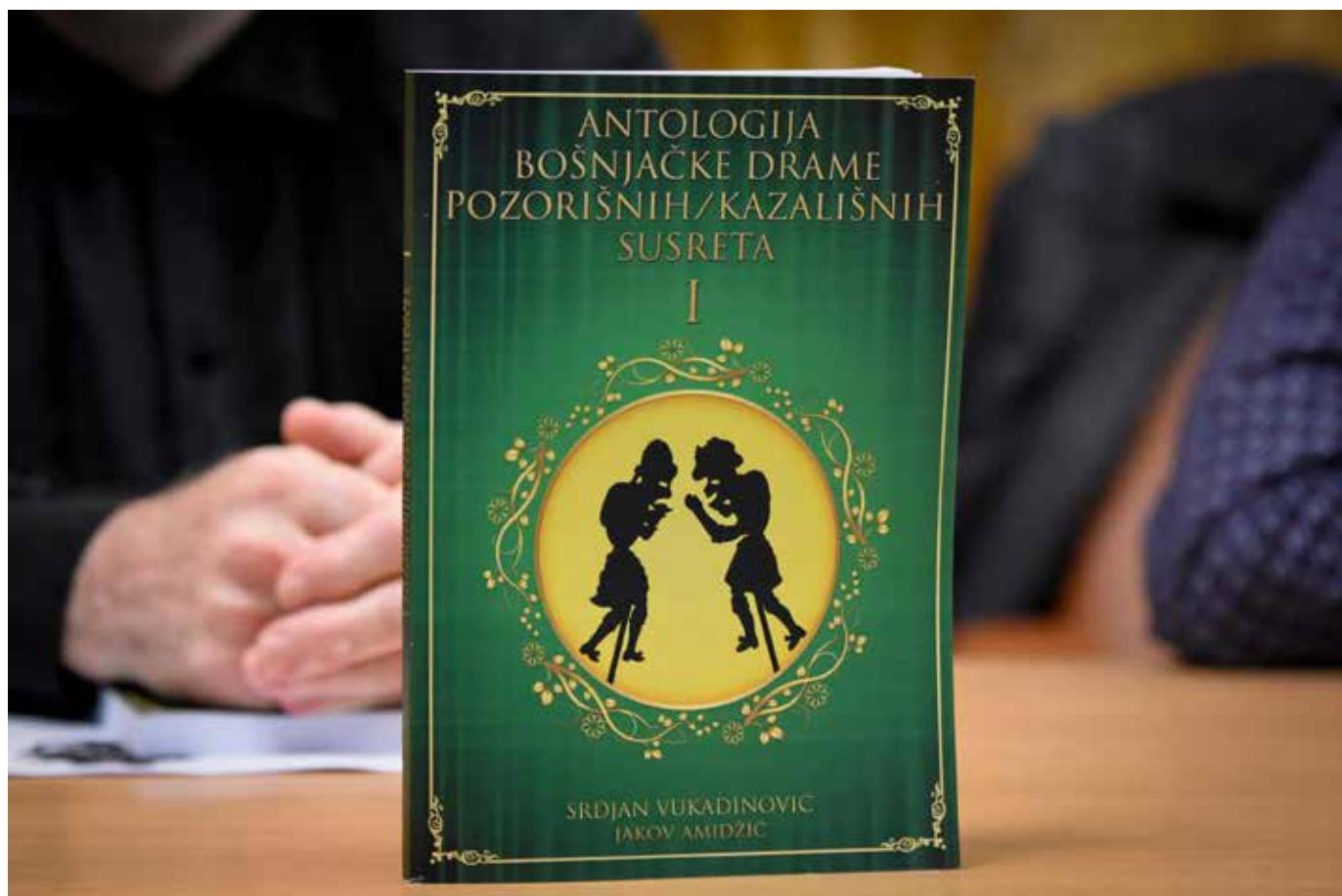

ЗНАЧАЈ АНТОЛОГИЈЕ БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ ПОЗОРИШНИХ/КАЗАЛИШНИХ СУСРЕТА I – IV —

Срђан ВУКАДИНОВИЋ – Јаков АМИЦИЋ
АНТОЛОГИЈА БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ ПОЗОРИШНИХ/КАЗАЛИШНИХ СУСРЕТА I – IV

Издавач: ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА
Одјел за привредни развој, културу и спорт

Брчко, 2021.

Пише: Предраг НЕШОВИЋ

У оквиру ПРАТЕЋЕГ ПРОГРАМА 38. СУСРЕТА ПОЗОРИШТА/POZORIŠTA/KAZALIŠTA синоћ (24. новембра) у испуњеној сали Дома културе са почетком у 18:00 сати одржана је ПРОМОЦИЈА издања АНТОЛОГИЈЕ БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ ПОЗОРИШНИХ/КАЗАЛИШНИХ СУСРЕТА I-IV,

автора Срђана Вукадиновића и Јакова Амицића. Културолошки значај представљања Антологије својеврстан јенаставак прошлогодишњег издавања Антологије босанскохерцеговачких драма награђених на Сусретима.

АНТОЛОГИЈА БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ ПОЗОРИШНИХ/КАЗАЛИШНИХ СУСРЕТА

I – IV аутора Срђана Вукадиновића и Јакова Амицића је избор најрелевантнијих драмских дела писаца који иду у ред најигранијих или и најнаграђиванијих писаца у Б и Х и чија су драмска дела извођена на *Сусретима...* Ово је и први избор бошњачке драме, која скреће пажњу тематским оквирима, али и формом, структуром и драмском вештином. У Б и Х је била присутна обимна АНТОЛОГИЈА БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ XX ВИЈЕКА коју је приредили Гордана Музаберија. Књига је садржала следеће драме: Хамид Шахиновић – Екрем : *Два начелника*; Ахмед Мурадбеговић: *На Божијем путу*; Алија Наметак: Абдуллах-Паша у касаби; Скендер Куленовић: *Дјелидба*; Дервиш Сушић: *Велики везир*; Алија Исаковић: *Хасанагиница*; Неџад Ибришимовић: *Змај од Босне*; Сафет Плакало: *Феникс је сагорио узалуд*; Амир Буквић: *Дан једног лептира*; Џевад Каракасан: *Краљу ипак не свиђа се глума* и Златко Топчић: *Кулин Бан*.

По чemu је посебно издавање ове **Антологије бошњачке драме** у издању Сусрета позоришта/казалиšta? Пре свега по томе јер су то текстови играни у позоришту и истовремено представе извођене

у такмичарској селекцији Сусрета у Брчком у периоду од 1974 – 2019 а нису награђиване. Али су имале своје запажено место и улогу на овом Фестивалу. Тематски су у близкој вези између друштвених кретања и сценских реализација, по потреби да се прикаже „сломљено време“ које на сцену доводи занимљиве ликове и проницљиву анализу. У последњих неколико година доста тога се променило на пољу драме уопште. Стари модел изгубио је драж али и тежину, а нови је, интензивно, уз сву медијску пажњу, почeo да отвара „Пандорине кутије“ савременог друштва и да артикулисано коментарише прошлост која је утицала на формирање свести и хуманизма савременог човека. Све објављене драме у овој четвротомној Антологији избориле су се за пристојно место у позориштима Б и Х.

Ето, није лако, али како је **Антологија** ту, приређивачи присутни – ево ПРЕДСТАВЉАЊА. Пред нама/вама је **Антологија** у 4 књиге. У овој **Антологији**, толико потребној за позориште, обухвата четири тома у којима су уврштени целовити драмски текстови. Драме су у Антологији поређане по годинама извођења на Сусретима позоришта/казалиšta.

ПРВИ ТОМ: Алија Исаковић: ТО; Нецад Ибришимовић: НОСАЧ КАРАБЕГ; Енвер Чолаковић: ЛЕГЕНДА О АЛИ-ПАШИ (драматизација романа Сулејман Купусовић) и Абдулах Сидран: У ЗВОРНИКУ ЈА САМ ОСТАВИО СВОЈЕ СРЦЕ.

ДРУГИ ТОМ: Абдурахман Наметак: БЛАГДАН ЖИВОТА; Ахмед Мурадбеговић: ПОМРЧИНА КРВИ; Дервиш Сушић: ВЕЛИКИ ВЕЗИР и Ферид Соколовић: БАЛАДА О ОМЕРУ И МЕРИМИ.

ТРЕЋИ ТОМ: Мирсад Синановић: КУЛИН (драматизација романа Војислав Вујановић); Зилхад Кључанин: ШВЕДСКО СРЦЕ МОЈЕ; Алмир Имширевић: MOUSEFUCKERS и Скендер Куленовић: ДЈЕЛИДБА.

ЧЕТВРТИ ТОМ: Дервиш Сушић: ТЕФЕРИЧ; Аднан Лугонић: КАД БИ НАГЛАС ГОВОРИЛИ; Дервиш Сушић: ПОСЛЕДЊА ЉУБАВ ХАСАНА КАИМИЈЕ и Џамил Сијарић: РАШКА ЗЕМЉА

РАСЦИЈА (драматизација истоименог романа Здравко Мартиновић).

Аутори чије драме су се у овом издању **Антологије** у сваком погледу заслужују пажњу с обзиром на њихов знатно богатији опус. **Антологија бошњачке драме позоришних/kazališnih susreta** коју су приредили **Јаков Амицић и Срђан Вукадиновић** је вредност сама по себи због ширења драматуршке писмености и доношењу основне информације.

У овом тексту, нежелејим да препричавам садржај или да улазим у театролошку анализу сваког драмског дела, него само да назначим важност и чињеницу да оваква Антологија има важност и значај у нашем духовном простору. И не треба претеривати у захтевима. Театролошке студије о свако делу и приређивачима треба оставити за неке друге прилике. Антологија драмских текстова награђених и играних на Сусретима позоришта/казалишта је вредност сама по себи због ширења драматуршке писмености и доношењу основне информације. Није лоше подсетити на то да се ради о

изузетно вредним ауторима, о драмама које су позоришно занимљиве за наше позорнице, које су нама ближе јер то значи више прилика за постављање. Дакле, желело се да буде што мање културолошких објашњења у белешкама, односно упознати нас с оним драмама које јесу награђене и значајне, али разумљиве и нама, о основним људским проблемима и сукобима. Добро је што ће се ове четири књиге јединствене Антологије наћи пред позоришницима. У њима су заступљени само добри и квалитетни драмски текстови те да би било добро да се њима врате театрски уметници региона, а можда добију и инспирацију да неке од њих поставе на сцену.

На крају, али не последње по важности су моје честитке приређивачима Срђану Вукадиновићу и Јакову Амицићу, али и издавачу ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА, *Одјелу за привредни развој, културу и спорт*, да људима из театра предоче један значајан сегмент издаваштва драмског стваралаштва са вишом степеном позоришне уметности. Да нас упознају са именима аутора драмске литературе и њовим драмским остварењима.

Четвротомна **АНТОЛОГИЈА БОШЊАЧКЕ ДРАМЕ ПОЗОРИШНИХ/KAZALIŠNIH СУСРЕТА I – IV** је врло вредан издавачко-културолошки подухват за витализам Сусрета позоришта/ kazališta. Сегмент издаваштва Сусрета позоришта/ kazališta наставља континуитет и квалитативни раст и показује развојну линију. Антологије које су до сада урађене (били су две) представљају блистави бисер у нашем издаваштву. Као баштиник и интертекстуални дијалог који је посвећен театру и драмском списатељству, за позориште и позоришнике је права посластица... ЧЕСТИТАМ!

ŠTO VIŠE STRAHOVA IMAŠ, TO SI VIŠE ČOVJEK

Strahovi nam nisu dragi. Ne volimo ih. On nas guše, pritišću, čine da se osjećamo bespomoćno. Strahovi nas čine pokornima. Ali strahovi mogu biti i dobri jer nam ne dozvoljavaju da pravimo gluposti.

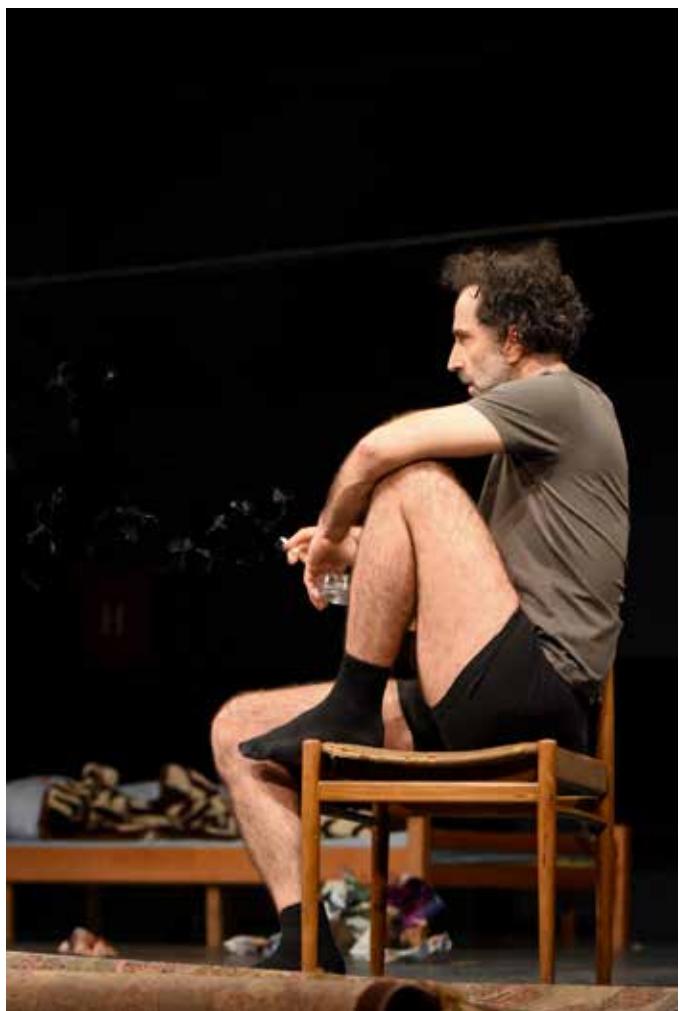
Piše: Alma Kajević

Demistifikacija strahova kroz igranje na daskama koje život znače za nekoga donesi olakšanje, za nekoga nešto sasvim suprotno. Predstava „Sedam strahova“ donijela je pred brčansku publiku fiktivne likove i mnogo mračne prošlosti, ljudske súbine prepletene oko potisnutih emocija, nezadovoljstava i frustracija. Vidjeli smo čovjeka sa sedam strahova ali i onoga bez ijednog. Vidjeli smo kako se začinju demoni i u šta se pretvaraju.

Strahovi sa kojima se ne suočimo postanu naš zatvor. Poput Muzičke škole koju publika u predstavi nije vidjela golim okom, nije čula strašne krike, ali je bila itekako svjesna o kakvom nasilju i zločinima je riječ. U strašnim, mračnim i teškim vremenima oni loši se dočepaju moći. Oni imaju svoje argumente, koliko god bizarni bili, i oni vode glavnu riječ. Ali odgovornost nije samo na njima, nego i na nama koji okrećemo glavu, da ne vidimo i ne čujemo, i usput se zaprljamo. Jedini put ka pročišćenju vodi kroz suočavanje, prihvatanje onoga što se desilo a o čemu se šuti. Tek nakon toga se

možemo ponovo roditi i pokvariti nakane braće Pegaz.

Moglo bi se reći da je kraj predstave otvoren, možda kako bismo napravili spisak sopstvenih strahova. Predstava Bosanskog narodnog pozorišta Zenica je nagrađena iskrenim aplauzom one publike koja je Strahove odgledala do kraja.

U osnovi svakog čovjeka leži strah!

DA LI JE STRAH VEĆI NEGO IKADA?!

Dobro poznati „Okrugli sto“ poslije predstave gdje imamo priliku da oči u oči porazgovaramo sa glumcima, nije održan, ali to ne znači da ne možemo podijeliti sa našom cijenjenom publikom utiske o predstavi koja je skoro tri sata odjekivala u brčanskom Domu kulture.

Piše: Andelka Đurić

U vrijeme velikih promjena koje se osjete u svim panorama života, kako na mikro tako i na makro polju, mijenja uveliko svijet i razmišljanja svakog od nas. Još od vremena grčkih filozofa koji su se bavili pitanjem života, sreće, etike, straha i drugih životnih pitanja, pa do današnjih dana je itekako aktuelno. Aristotel, je govorio da je šreća u zlatnoj sredini... Kako zapravo doći do te sredine i tih odgovora, zašto na putu svakog čovjeka leži veliki strah, pa čak i

od života. Da li je taj strah povezan sa strahom od smrti? U predstavi pod nazivom „Sedam strahova“ pojedinac nam otkriva svoje nemire, kroz šta prolazi i kako se suočava sa njima. Moglo se primjetiti da je kod glavnog glumca prisutna učmalost svakodnevnice, izgubljenost u sadašnjem trenutku koji ga čini nezainteresovanim za sopstveni život. Zatim, se kod glavnog glumca javljaju privatni problemi, pa sa spoljašnjom sredinom i na koncu gubitak osjećaja za realnim prostorim i vremenom. Moglo bi se metaforički reći da se iznad naših glava nalazi odjednom

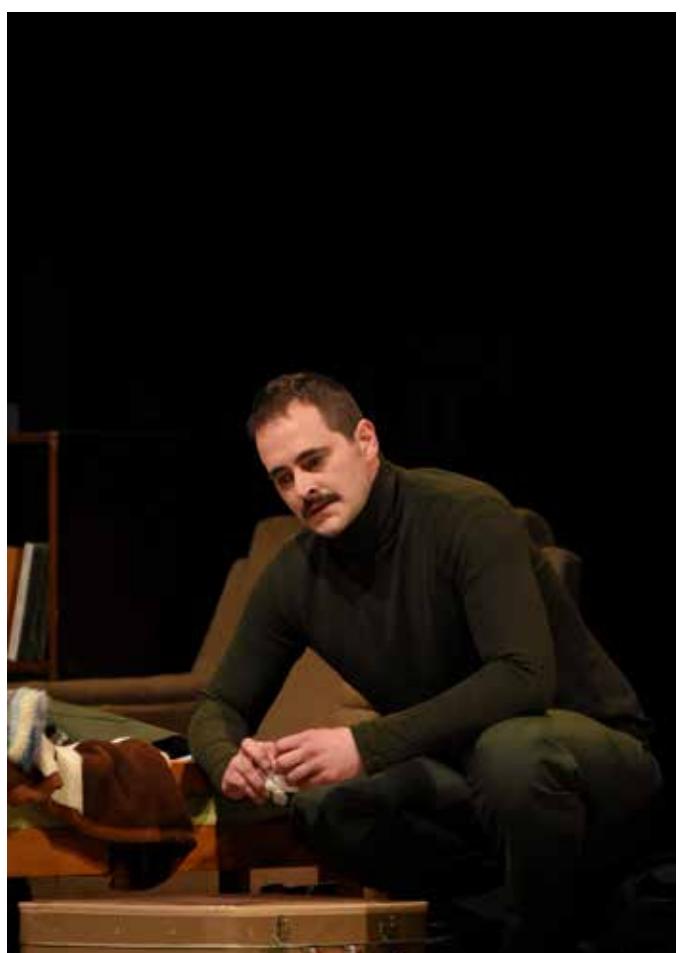
mnogo upitnika, ali tu i jesu pozorišni komadi koji nam mogu pomoći u našoj potrazi za odgovorima...

Šta je to što u čovjeku budi strah? To nam se pitanje nametnulo dok smo pomno pratili svaki minut ovog pozorišnog komada. Moglo bi se reći da je to intimna isповijest autora i pisca Selvedina Avdića, jer je prikazan život među četiri zida prožete unutrašnjim mislima, sa svim mogućim problemima od bračne zajednice pa do egzistencije. Uspon tehnologije, je učinio da smo u ovom „globalnom selu“ tako blizu, a zapravo nikada nismo bili dalji, što prouzrokuje istaknute strahove.

Svako vrijeme nosi svoje breme, pa i ovo doba 21. vijeka gdje je i više nego potrebno da se okrenemo prema sebi ali i da zaronimo u našu unutrašnjost. Kroz predstavu se provlači i pitanje smisla života, koja je naša uloga na ovom svijetu.

Vladeta Jerotić je na svojim iscrpnim predavanjima o strahu izjavio „Pokorni smo iz straha, poslušni iz ljubavi.“ Upravo je i to ključ koji otvara zaključan katanac, a po današnjem riječniku to je ta LOZINKA kojom se ulazi u sve probleme i nedaće – LJUBAV

Na kraju, da li nas strah čini slabim?! Odgovor pronađite u sebi...

OFF PROGRAM

“ANTOLOGIJA BOŠNJAČKE DRAME POZORIŠNIH/KAZALIŠNIH SUSRETA I-IV”

U okviru pratećeg programa 38. Susreta pozorišta Bosne i Hercegovine u Brčkom, sinoć je u foajeu Doma kulture predstavljena “Antologija bošnjačke drame Pozorišnih/kazališnih susreta I-IV”, čiji su autori Srdjan Vukadinović i Jakov Amidžić.

Piše: Adis Mujdanović

Antologija je sastavljena od četiri toma i 16 drama, koje su nastale u vremenskom periodu od skoro jednog vijeka, a na Susretima pozorišta u Brčkom igrane su od 1974. godine.

Riječ je o dramama koje nisu bile pobjedničke na Susretima, dok su one koje su odnijele pobjedu objavljene u antologijama iz protekle dvije godine.

“One zapravo pokazuju jedan hod, jedno kretanje kroz historijat bošnjačke drame, makar u tom 20. vijeku. Kako se ona kretala, koje su bile njene mijene i koji su ključni dramološki pravci koje su pisci ovih drama primjenjivali i koristili u svom spisateljstvu”, izjavio je Vukadinović.

Teme drama su historijske i savremene, koje se tiču svakodnevnog života i ljudskih nedaća.

“Dramski pisac je tu da registruje nešto u određenom periodu, pa onaj ko hoće nek mjeri je li bolje bilo tada ili je bolje ono što je danas”, istakao je Vukadinović.

Antologijama hrvatske i srpske drame u narednim godinama direkcija festivala planira zaokružiti ovaj ciklus drame u širem smislu.

Namjera je da se kroz ove antologije “produži život” drama, jer se one danas rijetko objavljaju, stoga je njihov značaj veliki.

“Ove drame su i kao informacije i kao potreba svim pozorištima... Ovo je dobar potez direkcije Susreta pozorišta, da mogu ljudi da im se obrate, jer oni već postaju poznati, upisani od strane drugih pozorišta kao jedna prava institucija”, kazao je dramaturg Predrag Nešović.

PRATEĆI PROGRAM

■ ■ ■ ANTOLOGIJSKE MIJENE BOŠNJAČKE DRAMOLOGIJE ■ ■ ■

Izuzetno su prisutne zamjerke na račun (ne)igranja domaćeg dramskog teksta u bilo kojem arealu južnoslavenskog područja, bilo da je riječ o bosanskom, hrvatskom ili srpskom jeziku.

Prepoznatljivu vrijednost Susreta pozorišta/kazališta u Brčkom i specifičnost izražajnih kazališnih sredstava predstavlja dramski tekst. Tako se na jednoj strani želi popularisati i afirmisi domaća drama i domaći pisac u užem smislu, a u širem cjelokupni južnoslavenski dramski spisateljski opus. Njegovo trajanje i aktuelnost se unazad nekoliko godina nastavlja i kroz antologijsko objavljivanje dramskih tekstova u posebnim publikacijama.

Pišu: Srdjan Vukadinović, Jakov Amidžić

Dramski tekstovi koji su izvedeni na festivalskoj pozornici u Brčkom od 1974-2021.godine konstituišu svojevrsni vidljivi interkulturnalni i intertekstualni dijalog koji je posvećen teatru i dramskom spisateljstvu. Takav dijalog je u dalnjem ispoljavanju posvećen i svakoj posebnoj dramskoj baštini unutar korpusa istorodnih jezika koje svi razumiju i za koje ne treba poseban prevodilac. Tako nešto se istovjetno odnosi, kako na bošnjačku, tako i hrvatsku i srpsku dramsku baštinu.

Tokom 2019. i 2020.godine objavljeni su dramski tekstovi koji su bili pobjednici Susreta pozorišta/kazališta u Brčkom od 2002-2019, odnosno 1974 -1991. godine. U 2021.godini se nastavlja objavljivanje, ovaj put, tekstova bošnjačke drame koji imaju antologijski karakter, a koji su izvedeni na Susretima pozorišta/kazališta, a nisu nagrađivani. Imali su svoje zapaženo i posebno mjesto u trideset i osam kazališnih susrijetanja.

Sve predstave nastale na potki bošnjačke dramske književnosti nisu tokom trajanja Susreta dobivale nagrade za tekst, što je i razumljivo, ali jesu mno-

gi protagonisti kazališnog čina koji su uzeli učešća u njima. Njihovim objavljinjem, u ovoj četvrotomnoj antologiji, ukazuje se na otpornost koju su tokom vremena ovi tekstovi pokazivali prema svim dramološkim mijenama. Potpuno identična situacija je i sa dramologijom hrvatske, odnosno srpske dramske baštine. Zapravo svi oni pružaju specifičnu mogućnost za kreativnu promjenu koju su spremni podnijeti i prihvati u novim inscenacijama.

Kroz antologijski način prezentiranja dramski pisac na Susretima pozorišta / kazališta zauzima posebno mjesto u strukturi i predstave, a i festivalskog zbivanja. Takav način ispoljavanja rijetko se gdje pokazuje i praktikuje, bilo da je riječ o institucionalno kazališnom ili festivalskom manifestovanju.

Izdanje "Antologija bošnjačke drame pozorišnih / kazališnih Susreta" obuhvata četiri toma u kojima su uvršteni tekstovi bošnjačke drame koji su izvedeni na Susretima u razdoblju od 1974-2021.godine. Svi živi autori, kao i nasljednici autorskih prava objavljenih dramskih tekstova su dali saglasnost da se konkretne drame nađu u pomenutoj Antologiji.

U prvi tom su uvršteni dramski tekstovi: „U Zvorniku ja sam ostavio svoje srce“ (Abdulah Sidran), „Karabeg“ (Nedžad Ibrišimović), „Legenda o Ali-paši“ (Enver Čolaković – dramatizacija romana Sulejman Kupusović) i „T o“ (Alija Isaković).

Dramski tekstovi koji su ušli u drugi tom Antologije su: „Novi život“ (Abdurahman

Nametak), „Pomrčina krvi“ (Ahmed Muradbegović), „Veliki vezir“ (Derviš Sušić) i „Balada o Omeru i Merimi“ (Ferid Sokolović).

Po četiri drame čine i treći i četvrti tom Antologije. Dramski tekstovi koji su ušli u treći tom su: „Kulin“ (Mirsad Sinanović – dramatizacija romana Vojislav Vujanović), „Švedsko srce moje majke“ (Zilhad Ključanin), „Mousefuckers“ (Almir Imširević) i „Djelidba“ (Skender Kulenović).

Četvrti tom Antologije čine drame: „Teferić“ (Derviš Sušić), „Kad bi naglas govorili“ (Adnan Lugonić), „Poslednja ljubav Hasana Kaimije“ (Derviš Sušić) i „Raška, zemlja Rascija“ (Ćamil Sijarić – dramatizacija romana Zdravko Martinović).

Svi navedeni dramski tekstovi su nastali u rasponu od jednog vijeka ili više. Od onih drama koje su pisane između dva svjetska rata, pa do posljednjih godina druge dekade trećeg milenijuma. U tom dugom vremenskom razdoblju moguće je, na osnovu objavljenih drama, pratiti sve mijene bošnjačke dramologije.

Dramski tekstovi u četvrotomnoj „Antologiji bošnjačke drame pozorišnih / kazališnih Susreta“ pokazuju da sve posebnosti u dramskim strukturama posjeduju univerzalnost temata i likova, karakteristične za cjelokupno južnoslovensko područje, a samim tim i za ono što je savremena drama za Susrete pozorišta/kazališta. Jasno je da se kroz ovakve dramske strukture i oživljavanje likova na pozornici itekako vodi računa o različitostima, odnosno univerzalizmu koji ih sve povezuje.

Pripreme antologijskih dramskih tekstova, od onih prvih objavljenih 2019.godine, pa do ovih posljednjih, trećih u nizu (2021), su rađene uz saradnju mnogih značajnih teatrologa. Jedan od njih je i prof. dr Petar Marjanović, koji je bio gost nekoliko obnovljenih Susreta. Nažalost, profesor Marjanović je preminuo 21.novembra/studenog 2020.godine, ali je ostao njegov značajan trag u pripremi „Antologije bošnjačke drame pozorišnih / kazališnih Susreta“, zbog čega je on jedan od dva recenzenta pomenutog izdanja.

